

ДО 65-РІЧЧЯ ЛЕОНІДА ГЕОРГІЙОВИЧА МАЦКЕВОГО

26 жовтня 2000 р. виповнилось 65 років спеціалістові з первісної археології, доктору історичних наук Леоніду Георгійовичу Мацкевому.

Леонід Георгійович народився в м. Горлівка Донецької обл. в сім'ї службовців у третьому поколінні. Вже під час навчання у київській школі № 95 (1945—1954) проявив інтерес до старожитностей. У ті роки він був переможцем багатьох юнацьких змагань із легкої атлетики, членом збірної команди міста, виступав у змаганнях з численних інших видів спорту, як і нині — писав вірші. Його спортивна підготовка дала позитивні результати під час перебування в археологічних експедиціях в Криму, на Херсонщині, Прикубанні та суміжних територіях під керівництвом С. М. Бібікова, Ю. Г. Колосова, О. М. Лескова, А. О. Щепинського, Є. В. Веймарна, П. М. Шульца, інших відомих дослідників.

З перших днів навчання на історико-філософському факультеті Київського університету, під керівництвом вдумливого педагога Л. М. Славіна, Л. Г. Мацкевий стає активним членом гуртка археології. На трьох останніх курсах він був незмінним старостою гуртка, головою студентського товариства та головою спорткомітету факультету. В цей час майбутній ювіляр поповнив колекцію грамот і дипломів за спортивні успіхи та отримав

свої перші відзнаки за наукові заслуги. Найдорожчою стала грамота за підписом ректора Московського університету, академіка І. Г. Петровського, та голови НСТ, тоді кандидата історичних наук, В. Л. Яніна за доповідь «Мезолітична стоянка Фат'яма-Коба в Криму» (1960).

Під час навчання в університеті за завданням С. М. Бібікова Л. Г. Мацкевий провів самостійні дослідження в Криму та на Херсонщині, результатом яких стали його перші наукові праці, опубліковані в «Збірнику студентських наукових праць КДУ» (1962, ХХІХ) та «Повідомленнях Одеського археологічного музею» (1965). На ці дослідження неодноразово посилались С. М. Бібіков, Д. Я. Телегін, Ю. Г. Колосов, М. П. Оленковський та інші знапі вчені.

Закінчивши з відзнакою навчання в університеті та отримавши рекомендацію до аспірантури, спадковий киянин Л. Г. Мацкевий підписав своє перше призначення в «Тмутараканське князівство», зокрема в Керченський історико-археологічний музей. Вже на третій день перебування в музеї йому пощастило вести екскурсію по експозиції та Мелек-Чесменському кургану групи з Будинку відпочинку вчених, у складі якої був М. М. Герасимов, поважні академіки та професори. А на п'ятий день, під час розвідок на некрополі Пантікапей, молодому спеціалісту дійсно повезло — він відкрив частково розоране поховання IV ст. до н. е. з великою надгробною стелою з горельєфом воїна зі зброносцем. З одностайного погляду таких відомих мистецтвознавців, як В. Д. Блаватський, А. П. Іванова і П. М. Шульца, зображення на надгробку представляло фактично вперше школу Фідія на території СРСР.

У Керченському музеї, в умовах постійного спілкування із звабливими античними матеріалами, Л. Г. Мацкевому нелегко було залишатись вірним добі мезоліту. Осагочено рішення було прийняте в 1962 р., коли в Керчі відбулась виїзна наукова сесія Третього річного зібрання Одеського археологічного товариства. З'явилась нагода ознайомити знаних спеціалістів з матеріалами власних розкопок на мезолітичних і неолітичних пам'ятках і виступити з доповіддю з цієї проблематики. Схвальна оцінка П. Й. Борисковського, С. М. Бібікова, О. П. Черниша, інших фахівців надала завзяття і віри у свої сили.

У Керченському історико-археологічному музеї Л. Г. Мацкевий працював на посадах за-

відувач відділом, головного охоронця і заступника директора з наукової роботи. В цей час виходить його перша стаття в журналі «Советская археология» (1966, № 3), тези доповіді на секції палеоліту Пленуму ІА АН СРСР, численні публікації і республіканських і місцевих газетах. Рекомендації С. М. Бібікова та П. Й. Борисковського дозволили наважитись на поїздку в 1967 р. у Москву, де на єдине місце в стаціонарну аспірантуру ІА АН СРСР претендували учні О. М. Бадера, Н. Я. Мерперта, інших спеціалістів. Спроба вдалась. Л. Г. Мацкевий — аспірант сектору палеоліту (1967—1970). Вже весною 1970 р., більше ніж за півроку до закінчення навчання, представлена дисертація «Мезоліт і неоліт Керченського півострова» була рекомендована до захисту і невдовзі успішно захищена на вченій раді ІА АН СРСР у Москві з рахунком 17:0. Важка хвороба дружини змусила відмовитись від привабливої можливості працювати в тодішньому центрі східноєвропейської науки по кам'яній добі — Ленінграді. Л. Г. Мацкевий підписує друге у своєму житті призначення в курортні місцевість поряд із Сочі — на територію колишнього Тмутараканського князівства — на посаду ст. викладача Кубанського університету. У 1971—1973 рр. під час роботи в університеті ним була завершена монографія за темою кандидатської дисертації, а також задумана і частково виконана серія статей для журналу «Советская археология» з комплексного аналізу матеріалів доби мезоліту та неоліту. Це один із перших в СРСР типологічних (номенклатурних списків) (СА, 1971, № 1), статті з палеоекології (СА, 1973, № 2; у співавторстві з Г. О. Пашкевич) та математичної обробки знахідок по шарах (СА, 1974, № 1; у співавторстві з Я. А. Шером). Виконана також підсумкова праця за матеріалами мезоліту та неоліту Прикубання (СА, 1981, № 1).

Сучасний етап наукової роботи Л. Г. Мацкевого пов'язаний із заходом України, зокрема зі Львовом, де в Інституті суспільних наук АН УРСР (від 1993 р. — Інститут українознавства НАН України) він пройшов шлях від ст. наукового співробітника (1973—1993), згодом — зав. сектором первісної археології (1993—1996), до зав. відділом археології (з січня 1997 р. і донині). Від 1999 р. Мацкевий за сумісництвом — професор кафедри археології, античності і середньовіччя Львівського національного університету імені І. Франка.

У 1981 р. Л. Г. Мацкевий отримав диплом ст. наукового співробітника. Знаменним для нього став 1983 р., коли в СА № 1 була опублікована велика комплексна монографічна стаття «Природне середовище і мезоліт заходу України» (співавтори — О. М. Адаменко, Г. О. Пашкевич і К. А. Татаринев) обсягом 2,5 арк. Досить скоро вийшов і її поширений англійський варіант у престижному виданні в Нью-Йорку (Soviet Anthropology and Archeology. — N. Y., 1984. — Vol. XXII, N 4. — P. 30—71). Такий успіх окрилив

Л. Г. Мацкевого, який наважився писати вже й докторську дисертацію на тему «Мезоліт заходу України», що й була захищена в Московському університеті у великій 1991 р. У тому ж році у видавництві «Наукова думка» (Київ) вийшла й однойменна монографія.

Л. Г. Мацкевий — невтомний розвідник і збирач мезолітичних пам'яток. Завдяки його зусиллям і очолюваних ним колективів кількість пунктів епохи мезоліту збільшилась у декілька разів і на Керченському півострові, і в Прикубанні, і на заході України. Л. Г. Мацкевий — автор і співавтор понад 10 монографій і близько 400 наукових і науково-популярних праць. Його роботи публікувались в Австралії, Болгарії, Великобританії, Італії, Канаді, Німеччині, ПАР, Польщі, Португалії, США, Угорщині, країнах СНД. У Львівському університеті вчений читає нормативний курс «Палеоекологія давньої людини», спецкурси «Мезоліт заходу України», «Археологія Львова» і «Археологія Дрогобицького передгір'я».

Багатолітній член вченої ради ІУ НАН України з захисту докторських дисертацій, Л. Г. Мацкевий має численних учнів і аспірантів як в університеті, так і в інституті, виступає опонентом на захисті дисертацій, є керівником курсових і дипломних робіт.

У 1987 р. Л. Г. Мацкевий повернувся до «печерної» проблематики. Завдяки роботам Львівської комплексної археологічної експедиції і товариства «Давне минуле» було відкрито багатощарову печерну пам'ятку з відкладами доби середньовіччя, раннього заліза, мезоліту та палеоліту Львів VII на східній околиці міста, найдавніший шар якої датується 27200 ± 170 років. Таким чином, була виявлена перша палеолітична, притому тришарова, стоянка на території Львова. За 40 км на південь від Львова, біля с. Прийма дослідник уже понад 10 років проводить розкопки у 5-ярусному печерно-скельному ансамблі Прийма I. Крім потужного середньовічного шару на пам'ятці простежено поселення доби раннього заліза, ранньої бронзи, енеоліту, мезоліту, пізнього і раннього палеоліту. Мустьєрський тимчасовий мисливський табір у верхньому готрі Прийма I — найдавніше поселення людини в печерах материкової України (виключаючи Крим). Його вік, за методом C-14, — 45600 ± 450 років від наших днів. Розпочато й розкопки чинбарської майстерні в похованому готрі Прийма VII, що, ймовірно, належить до мезоліту. На цій пам'ятці, аналози якій поки що невідомі, вже виявлено понад 300 оброблених кісток тварин, що слугували майже виключно чинбарськими знаряддями.

Свій 65-річний ювілей Леонід Георгійович Мацкевий зустрів час сповнений творчих польових і камеральних планів, пов'язаних з комплексним вивченням первісних пам'яток, передусім, заходу України.

Одержано 09.04.2000